

ΤΟ ΣΚΡΪΠΤΟ

του νέου κιθαρωδού

τρίτη έκδοση

ερωτήσεις και απαντήσεις

επιμέλεια: λεωνίδας δρίζης
μπόχουμ, ιούνιος 1998

Πέρασαν πάνω από δέκα χρόνια από τότε που το “σκρίπτο” ξεκίνησε την ζωή του, σαν ένα ντοσιέ με φθαρμένα χειρόγραφα και ξεθωριασμένες φωτοτυπίες. Όλα αυτά τα χρόνια άλλες φορές ξεχνιόταν για μήνες στο βάθος κάποιου ντουλαπιού και άλλες φορές ξαναερχόταν στην επιφάνεια, μη σταματώντας να αλλάζει, να μεγαλώνει και να μεταμορφώνεται ξανά και ξανά.

Σ’ αυτά τα χρόνια το “σκρίπτο” ήταν συνέχεια κοντά μας σε πολλές μικρές και μεγάλες ευτυχισμένες στιγμές, σε ταξίδια, φιλικά σπίτια, αμμουδιές και πάρκα, αλλά και πάνω στη σκηνή. Ήταν μαζί μας πολλές ζεστές αξέχαστες νύχτες έξω, κάτω από το φως των κεριών ή της λάμπας υγραερίου, να μάς θυμίζει μερικά από τα πιο μεγάλα ελληνικά τραγούδια που υπάρχουν, άλλα γνωστά σε όλους και πολλά άλλα ξεχασμένα. Ύστερα έγινε ηλεκτρονικό και πολλαπλασιάστηκε, δίνοντας την ευκαιρία σε πολλούς ακόμη να το έχουν κοντά τους στην παρέα, αλλά και σε μοναχικές στιγμές.

Το τραγούδι απογειώνει τους ανθρώπους και τους φέρνει πιο κοντά μεταξύ τους. Το “σκρίπτο” μάς βοήθησε πολλές φορές να πετύχουμε εκείνες τις ανεπανάληπτες στιγμές, που δεν μπορούν να τυπωθούν στο χαρτί και που κάνουν τη ζωή μας πιο ζεστή και πιο ανθρώπινη.

Η συλλογή αυτή είναι αφιερωμένη σε όλους τους νέους κιθαρωδούς. Αυτούς, που όπως έλεγε ο Μάνος Χατζηδάκης στην “Οδό Ονείρων”...

... όμως τη νύχτα δεν τους πιάνει ο ύπνος.
Κι όταν δεν ονειρεύονται, τραγουδούν...

Πολλές ευχαριστίες...

...σε αυτούς που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο βοήθησαν στην πραγματοποίηση αυτής της προσπάθειας.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τους (αλφαβητικά):

Σταύρο Ανεστόπουλο
Ζώη Βρεττό
τον αδελφό μου Μάριο
Μαρίνο Κούρτη
Παντελή Κρητικό
Τηλέμαχο Κυπραίο
Κώστα Λαμπρέτσα
Alkan Öztürk
Γιώργο Παππά
Κώστα Πουλάκη
Δημήτρη Πρανδέκο
Δημήτρη Σκουλουδιάνο
Γιάννη Φαρμάκη

για τα τραγούδια που μου έμαθαν, τους δίσκους που μου έδωσαν και για τις πολύτιμες συμβουλές τους.

α' έκδοση: Ιούλιος 1996, 776 τραγούδια
β' έκδοση: Φεβρ. 1997, 860 τραγούδια
γ' έκδοση: Ιούνιος 1998, 1050 τραγούδια

Εξώφυλλο: "Ο νέος κιθαρωδός", 21.6.98

Επεξηγήσεις

Σε αυτό το βιβλίο οι νότες συμβολίζονται με το γερμανικό σύστημα, που διαφέρει ελαφρά από το αγγλικό/αμερικανικό που χρησιμοποιείται πολλές φορές. Οι νότες στο γερμανικό σύστημα συμβολίζονται ως εξής:

$C = N\tau\omicron$

$D = P\varepsilon$

$E = M\iota$

$F = \Phi\alpha$

$G = \Sigma\omicron\lambda$

$A = \Lambda\alpha$

$B = \Lambda\alpha \text{ δίεση} / \Sigma\iota \text{ ύφεση}$

$H = \Sigma\iota$

Οι μείζονες συγχορδίες (ματζόρε) συμβολίζονται με κεφαλαία γράμματα (C, D, E, F, ...) και οι ελάσσονες συγχορδίες (μινόρε) με μικρά (c, d, e, f, ...). Στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου υπάρχει ένας συνοπτικός πίνακας των κυριότερων συγχορδιών για κιθάρα, μπαγλαμά και λαούτο.

Το σύμβολο ° δηλώνει συγχορδία ελαττωμένης (ντιμινουέτο). Τα αριθμητικά ψηφία δηλώνουν συγχορδίες έκτης, εβδόμης, ενάτης, κλπ. (E6, E7, E9, ...).

Ο λόγος που επιλέχτηκε αυτός ο συμβολισμός για τις συγχορδίες, είναι γιατί απαιτεί τον ελάχιστο δυνατό χώρο. Έτσι, ακόμη και πολύπλοκες αλλαγές συγχορδιών μπορούν να απεικονιστούν σύντομα και πρακτικά.

Η καταγραφή των στίχων έγινε έτσι ώστε να βοηθά τον τραγουδιστή. Έτσι απεικονίζονται όλες οι επαναλήψεις συλλαβών ή στίχων σύμφωνα με τον ρυθμό του κάθε τραγουδιού. Η τονικότητα των συγχορδιών είναι αυτή με την οποία το τραγούδι παρουσιάζεται στην πρώτη ή στην πιο γνωστή του εκτέλεση. Φυσικά, για πολλά τραγούδια (ιδιαίτερα δημοτικά, ρεμπέτικα, κλπ.) δεν υπάρχει πρώτη εκτέλεση ή είναι δύσκολο να βρεθεί, ή υπάρχουν πολλές γνωστές εκτελέσεις. Σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιήθηκε κάποια εκτέλεση που αποδίδει καλύτερα τον “χαρακτήρα” του τραγουδιού.

Ερωτήσεις και απαντήσεις

σχετικά με “Το σκρίπτο του νέου κιθαρωδού”

Γιατί το “σκρίπτο” ονομάζεται έτσι;

“Σκρίπτα” ονομάζονται στην καθομιλουμένη των φοιτητών της Γερμανίας οι σημειώσεις που μοιράζει ο κάθε καθηγητής στο μάθημά του. Ο Γιάννης Φαρμάκης (ένας από τους πρωτεργάτες του “σκρίπτου”), είχε τα φύλλα με τα τραγούδια σε ένα ντοσιέ στα ράφια ανάμεσα στις σημειώσεις από το πανεπιστήμιο. Πολλές φορές βρισκόμασταν στο σπίτι του και μαγειρεύαμε όλοι μαζί τα απογεύματα. Και μετά το φαγητό, όταν το κέφι ανέβαινε και οι πρώτοι άρχιζαν κιόλας να σιγοτραγουδάνε, τού λέγαμε: “Αιντε, Γιάννη, κατέβασε τώρα τα σκρίπτα να πούμε και κανένα τραγούδι”, δείχνοντας ταυτοχρόνως και προς το ράφι με τα ντοσιέ.

Τι παραπάνω έχει το “σκρίπτο” από άλλες παρόμοιες συλλογές;

Έχει πολύ περισσότερα τραγούδια, που καλύπτουν πρακτικά όλο το φάσμα του ελληνικού τραγουδιού. Περιέχει ακόμη και πολλά είδη τραγουδιών που δεν κρίθηκαν “άξια” για άλλες συλλογές.

Επίσης, παρ’ όλο που απευθύνεται σε άτομα με περιορισμένες γνώσεις μουσικής, δεν έχει γίνει καμία απολύτως απλοποίηση ή προσθήκη στις συγχορδίες των τραγουδιών.

Με ποιά κριτήρια επιλέχθηκαν τα τραγούδια; Γιατί δεν έχεις το τραγούδι Χ;

Σε αυτά τα βιβλία υπάρχουν δύο κατηγορίες τραγουδιών:

– Αυτά που κάποτε άκουσα μιά παρέα να τραγουδάει όλη μαζί με κέφι και μεράκι. Αυτό ήταν για μένα ένα αλάνθαστο σημάδι για να συμπεριλάβω τα τραγούδια αυτά στο σκρίπτο.

– Αυτά που αρέσουν σ’ εμένα και στους φίλους μου να τραγουδώ. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν όλα τα πιθανώς “παράξενα” τραγούδια που θα βρείτε εδώ.

Δυστυχώς η ελληνική μουσική είναι τόσο πλατιά, που δεν είναι δυνατό να συμπεριληφθούν όλα τα τραγούδια που θα ήθελε κάποιος. Υπάρχουν πάρα πολλά ακόμη ωραία τραγούδια που θα μπορούσαν να μπουν στο “σκρίπτο”.

Υπάρχουν κάποιες κατηγορίες τραγουδιών που λείπουν;

Σκόπιμα δεν εμφανίζονται στο “σκρίπτο” τραγούδια σχολικά, εθνικά και θρησκευτικά. Υπάρχουν ήδη πάρα πολλές συλλογές με τέτοια τραγούδια, κυρίως για σχολική χρήση.

Με τι σειρά εμφανίζονται τα τραγούδια στο “σκρίπτο”;

Προσπάθησα να βάλω τα τραγούδια σε μιά τέτοια σειρά, ώστε κάθε τραγούδι να έχει μιά κάποιου είδους σχέση, είτε θεματική, είτε μουσική, είτε ρυθμική με το προηγούμενο ή το επόμενο του. Φυσικά μιά τέτοια ταξινόμηση μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους, και ορισμένες “απότομες” αλλαγές είναι πάντα αναπόφευκτες.

Τι είναι αυτά τα ονόματα κάτω από τον τίτλο του τραγουδιού; Εγώ ξέρω ότι τα τραγούδια αυτά τα λέει κάποιος άλλος.

Τα ονόματα που αναφέρονται κάτω από τον τίτλο του κάθε τραγουδιού είναι αυτά των δημιουργών του (συνθέτη και στιχουργού). Όταν δεν υπάρχει κανένα όνομα, αυτό σημαίνει (τις περισσότερες φορές) ότι αυτοί είναι άγνωστοι, ή δεν μπορούν να προσδιοριστούν με σιγουριά.

Παρόλο που πολλά τραγούδια ταυτίζονται με ένα συγκεκριμένο τραγουδιστή, ενώ οι δημιουργοί τους παραμένουν άγνωστοι, αποφάσισα να μην αναφέρω τον τραγουδιστή, γιατί πάρα πολλά από τα τραγούδια που εμφανίζονται εδώ έχουν κατά καιρούς ερμηνευθεί από διαφορετικούς τραγουδιστές.

Δυστυχώς έχω διαπιστώσει μερικές ανακρίβειες στην αναγραφή των δημιουργών ενός τραγουδιού...

Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από δίσκους στους οποίους εμφανίζεται το τραγούδι. Και δυστυχώς, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που αυτά τα στοιχεία εμφανίζονται λανθασμένα εκεί. Δεν θέλησα να επενδύσω περισσότερο χρόνο για να διορθώσω τα λάθη των δίσκων αυτών. Προτίμησα να ρίξω περισσότερο βάρος στην σωστότερη απόδοση των στίχων και των συγχορδιών.

Τα περισσότερα τραγούδια του “σκρίπτο” είναι παλιά. Γιατί δεν έχεις τις επιτυχίες του τελευταίου καλοκαιριού;

Για να αποφύγω τον πρόσκαιρο εντυπωσιασμό από ορισμένες επιτυχίες που κανένας δεν θέλει να ξανακούσει μετά από ένα-δύο χρόνια, αποφάσισα να συμπεριλάβω σ’ αυτή τη συλλογή τραγούδια που είναι τουλάχιστο πέντε χρόνων. Δυστυχώς, όπως θα δείτε, και αυτός ο κανόνας έχει τις εξαιρέσεις του. Νομίζω όμως ότι άξιζε τον κόπο.

Γιατί δεν αναφέρεις την χρονολογία πρώτης εμφάνισης ή έκδοσης του κάθε τραγουδιού;

Δυστυχώς, αν και αυτό θα ήταν ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο, για τα περισσότερα τραγούδια που εμφανίζονται εδώ, ήταν αδύνατο να βρεθεί

κάποια χρονολογία έκδοσης. Οι περισσότεροι δίσκοι στο εμπόριο (ιδίως οι συλλογές) δεν αναφέρουν καθόλου ή αναφέρουν λανθασμένες πληροφορίες. Παραδείγματος χάριν, πολλές συλλογές ή επανεκδόσεις τραγουδιών αναφέρουν μόνο την χρονολογία της επανέκδοσης.

Γιατί δεν αναφέρεις τον ρυθμό του κάθε τραγουδιού;

Οι δυνατότητες διαφορετικού παιξίματος κάθε τραγουδιού – ακόμη και όταν ο ρυθμός είναι δεδομένος – είναι τόσο πολλές, που η αναγραφή αυτού του στοιχείου τελικά δεν είναι και τόσο χρήσιμη.

Δεν ξέρω τη μελωδία για μερικά τραγούδια. Δεν θα ήταν καλό να έγγραφες και τη μελωδία με νότες για αυτούς που δεν την ξέρουν;

Η αναγραφή των μελωδιών για όλα αυτά τα τραγούδια ξεφεύγει κατά πολύ από τους σκοπούς του “σκρίπτου”, που είναι να βοηθήσει (ιδιαίτερα κάποιον με περιορισμένες γνώσεις μουσικής) να τραγουδήσει γρήγορα και εύκολα τα τραγούδια που θέλει. Στο εμπόριο υπάρχουν πολλές πλήρεις παρτιτούρες για τα περισσότερα τραγούδια.

Γιατί τα γράμματα είναι τόσο μικρά;

Το μέγεθος των γραμμάτων είναι ένας συμβιβασμός:

– Το σκρίπτο θα έπρεπε να είναι αρκετά μικρό και ελαφρύ, ώστε να μπορεί να κουβαλιέται εύκολα σε κάθε περίπτωση (ταξίδια, εκδρομές, κλπ).

– Τα περισσότερα τραγούδια θα πρέπει να χωράνε σε μία σελίδα, ενώ ταυτόχρονα το μέγεθος των γραμμάτων θα έπρεπε να είναι όσο μεγαλύτερο γίνεται.

Όπως σε κάθε συμβιβασμό, έτσι και εδώ, είναι δύσκολο να καταλήξει κανείς σε ένα αποτέλεσμα που να ικανοποιεί όλους.

Γιατί σε μερικούς τίτλους τραγουδιών βάζεις μιά τελεία στο τέλος και σε άλλους όχι;

Ας μην σάς φανερώσω και όλα τα μυστικά του “σκρίπτου”...

Γιατί οι συγχορδίες σε μερικά τραγούδια είναι σε τέτοιο περίεργο τόνο; Το παίξιμο και το τραγούδι δυσκολεύονται χωρίς λόγο!

Στα περισσότερα τραγούδια προσπάθησα να διατηρήσω τον τόνο που είχε το τραγούδι στην ηχογράφηση που χρησιμοποίησα. Αυτό ίσως να δυσκολεύει σε μερικές περιπτώσεις το παίξιμο ή το τραγούδι, αλλά έχει και τα εξής πλεονεκτήματα: Πρώτον, δίνει την ευκαιρία για εξοικείωση όχι μόνο σε μία αλλά και σε διαφορετικές κλίμακες και δεύτερον, μπορεί κάποιος να

παίζει το τραγούδι ταυτόχρονα με το δίσκο, πράγμα που είναι μιά πολύ καλή εξάσκηση.

Γιατί αποφεύγεις τις συγχορδίες εβδόμης;

Συγχορδίες εβδόμης εμφανίζονται μόνο σε αυτές τις περιπτώσεις που ακούγονται καθαρά στο τραγούδι ως τέτοιες. Είμαι φανατικός αντίπαλος της σχολής που μετατρέπει τις συγχορδίες σε συγχορδίες εβδόμης χωρίς διάκριση.

Πόσο σωστές είναι οι συγχορδίες που δείχνεις; Νομίζω ότι σε ένα τραγούδι οι συγχορδίες είναι λάθος.

Κανείς δεν είναι αλάνθαστος! Η επιλογή των συγχορδιών σε ένα τραγούδι είναι και ως ένα βαθμό θέμα γούστου. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα όπου οι ίδιοι καλλιτέχνες έχουν ερμηνεύσει το ίδιο τραγούδι με εντελώς διαφορετικό τρόπο και με διαφορετικές συγχορδίες. Επίσης, πολλές φορές η μνήμη μας μάς ξεγελάει και νομίζουμε ότι ένα τραγούδι είναι διαφορετικό από ό,τι είναι στ' αλήθεια. Ο τελικός κριτής είναι το αυτί του καθενός: Πάρτε την κιθάρα σας και παίξτε το τραγούδι μαζί με το δίσκο. Αν το αποτέλεσμα ακούγεται καλά στα αυτιά σας, τότε αυτές είναι και οι σωστές συγχορδίες!

Κάπου αλλού έχω βρει ένα τραγούδι με περισσότερες (ή λιγότερες) συγχορδίες από όσες δείχνεις.

Προσπάθησα να αποτυπώσω τις συγχορδίες όπως ακριβώς μπορούσα να τις διακρίνω, χωρίς να προσθέσω ή να αφαιρέσω κάτι. Φυσικά, σε πολλά τραγούδια είναι δυνατόν να βάλει κανείς περισσότερες συγχορδίες ή να απλοποιήσει τις αλλαγές που υπάρχουν. Προσπάθησα να αποφύγω και το ένα και το άλλο.

Γιατί χρησιμοποιείς αυτό το σύστημα για τις νέτες;

Ο λόγος για τον οποίο επέλεξα αυτό το σύστημα είναι γιατί χρειάζεται τον ελάχιστο δυνατό χώρο. Έτσι, ακόμα και πολύπλοκες αλλαγές συγχορδιών μπορούν να απεικονίζονται και να διαβάζονται εύκολα. Παραδείγματος χάρη, η αναγραφή SOL+ χρειάζεται τέσσερις χαρακτήρες, ενώ το G μόνο έναν.

Μήπως θα έπρεπε κάποιος να σου πει ότι χρησιμοποιούμε κάπου-κάπου και υφέσεις;

Ο κυριότερος λόγος που δεν χρησιμοποίησα υφέσεις είναι πρακτικός: Πάρα πολλές φορές, ιδιαίτερα σε κακές συνθήκες φωτισμού, είναι εύκολο να μπερδευτεί το σημείο της ύφεσης με το γράμμα b, που δηλώνει την συγχορδία λα δίεση μινόρε.

Με τι σύστημα έχεις γράψει το “σκρίπτο”;

Χρησιμοποίησα το πρόγραμμα *FrameMaker* και για τα σχέδια τα προγράμματα *Illustrator* και *Photoshop*.

Πόσον καιρό χρειάστηκες;

Η καθεαυτού δακτυλογράφηση χρειάστηκε πάνω από ένα χρόνο. Η ανεύρεση των τραγουδιών, των στίχων και των συγχορδιών χρειάστηκε πολύ περισσότερο, χωρίς να μπορώ να προσδιορίσω με ακρίβεια πόσο. Η συνολική ενασχόλησή μου με το “σκρίπτο” ανέρχεται περίπου στα δέκα χρόνια.

Πώς σου ήρθε αυτή η ιδέα;

Αρχικά έγραφα τα τραγούδια με το χέρι σε ξεχωριστά φύλλα που τα έβαζα κατά βούληση σε κάποια ντοσιέ. Με την πάροδο του χρόνου ήταν πλέον αδύνατο να βρω κάποιο τραγούδι που ήθελα, πολλά υπήρχαν ήδη δύο και τρεις φορές, ενώ τα φύλλα άρχισαν να φθείρονται και να σκίζονται. Επίσης, κάποια στιγμή συνειδητοποίησα ότι τα τραγούδια αυτά μου ήταν πολύ πολύτιμα για να τα έχω σε ένα και μοναδικό αντίτυπο, αλλά ταυτόχρονα και ότι πολλοί άλλοι ενδιαφερόταν γι’ αυτά. Όταν κάποια στιγμή ο όγκος και το βάρος των ντοσιέ παραέγιναν μεγάλα, τότε πήρα την τελική απόφαση.

Αφού έχεις περάσει όλα αυτά τα τραγούδια στον υπολογιστή, γιατί δεν τα βγάζεις και στο Internet;

Παρόλο που είμαι πολύ ένθερμος υποστηρικτής του *Internet*, είναι αδύνατο να παίρνει κανείς τον υπολογιστή του π.χ. σε μια εκδρομή ή στην ταβέρνα.

Πώς θα μπορώ να βρίσκω και εγώ τις συγχορδίες για τα τραγούδια που θέλω;

Υπάρχει ένας προσεγγιστικός κανόνας που λέει ότι κάθε στιγμή η εκάστοτε νότα της μελωδίας πρέπει να υπάρχει στην αντίστοιχη συγχορδία. Έτσι, αν σε μια δεδομένη στιγμή στη μελωδία υπάρχει η νότα *M1*, η συγχορδία που ακούγεται εκείνη τη στιγμή θα πρέπει να περιέχει και αυτή τη νότα. Δυστυχώς όμως, υπάρχουν τόσες πολλές συγχορδίες και παραλλαγές τους (όπως και πολλές ηθελημένες “παραφωνίες”), που τα πράγματα μπερδεύονται ξανά. Σε τελική ανάλυση είναι το “μουσικό αυτί” και η πείρα του καθενός που αποφασίζει για το τι είναι σωστό ή λάθος.

Έχω μερικές ιδέες για καινούργια τραγούδια, βελτιώσεις και διορθώσεις. Ενδιαφέρεσαι;

Είμαι ευγνώμων για κάθε πρόταση βελτίωσης του “σκρίπτου”. Είτε έχετε

ανακαλύψει κάποια λάθη, είτε κάτι δεν σας αρέσει, είτε θα θέλατε να δείτε το αγαπημένο σας τραγούδι σε αυτές τις σελίδες, θα ήθελα σε κάθε περίπτωση να ακούσω τη γνώμη σας.